

УДК 343.98:002.6

КАМОЦЬКИЙ О.Б., кандидат юридичних наук, доцент
кафедри інформаційного права
та права інтелектуальної власності ФСП НГУУ “КПІ”

ІНФОРМАЦІЙНА МОДЕЛЬ СТРУКТУРИ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ НЕВІДОМОГО ЗАГИБЛОГО ТА РОЗШУКОВІ ДІЇ ПО ВСТАНОВЛЕННЮ ЙОГО ОСОБИ

Анотація. Про засади та проблеми інформаційної моделі криміналістичної характеристики невідомого загиблого та приблизний перелік розшукових дій по встановленню його особи, залежно від ситуації, яка склалася на момент виявлення невідомого загиблого.

Ключові слова: інформаційна модель, структура та елементи криміналістичної характеристики, кореляційні зв'язки між ними, методика встановлення особи невідомого загиблого.

Аннотация. О принципах и проблемах информационной модели криминалистической характеристики неизвестного погибшего и приблизительном перечне розыскных действий по установлению его личности в зависимости от ситуации, которая сложилась на момент появления информации о неизвестном погибшем.

Ключевые слова: информационная модель, структура и элементы криминалистической характеристики и корреляционные связи между ними, методика установления личности неизвестного погибшего.

Summary. About principles and problems of the information model of criminological characteristics of personality of unknown deceased person and indicative list of investigative actions in order to establish his/her identity, depending on the situation that prevailed at the time of the release of information about the unknown victim.

Keywords: the information model, criminological characteristic structure, criminological characteristic elements and correlation links between them, the method of establishing the identity of unknown deceased person.

Постановка проблеми. Аналітичні матеріали, проведені нами аналіз судово-слідчої практики та результатів діяльності правоохоронних органів на сучасному етапі їх реорганізації свідчать про наявність проблем з розкриттям тяжких злочинів проти особи, особливо навмисних вбивств в умовах невизначеності по так званих “гарячих слідах”, де однією з найважливіших проблем є встановлення особи невідомого загиблого [1].

Метою статті є узагальнення елементів криміналістичної характеристики та кореляційних зв'язків між ними, визначення структури криміналістичної характеристики особи невідомого загиблого та приблизного переліку розшукових дій по встановленню його особи в залежності від ситуації, яка склалася на момент її виявлення.

Виклад основного матеріалу. Здійснене нами дослідження та узагальнення перш за все було звернене до криміналістичної характеристики, її елементів та кореляційних залежностей між ними [2]. Для характеристики особи невідомого загиблого була використана структурна модель Ф.В. Глазиріна [3], в яку включаються сполучення соціальних, криміналістичних, кримінологічних і психологічних ознак особи. Значення останніх для побудови версій і напрямів розслідування в цілому загальновідоме. Тому,

не акцентуючи на цьому увагу, нижче наводяться тільки відомості про структуру криміналістичної характеристики особи невідомого загиблого та розшукові дії по встановленню його особи.

Приблизна структура криміналістичної характеристики (моделі) невідомого загиблого:

1. Стать, вік, раса. Папілярні узорі. Група, тип крові, білка ДНК.
2. Фізичний розвиток, зріст.
3. Зовнішній вигляд.
4. Стан здоров'я, перенесені хвороби, операції, час, методика їх проведення.
5. Функціональні ознаки (кульгання, хода, особливості постави, вимова і т.д.).
6. Рід занять. Заняття фізичною працею.
7. Наявність професійних, спортивних та інших навичок.
8. Стан психіки, інтелекту. Особливості мови.
9. Матеріальний стан. Володіння певними предметами, речами.
10. Склад сім'ї, зв'язки.
11. Соціальна характеристика, до якого прошарку громадян належить.
12. Відношення до підозрюваного (знайомий, незнайомий).
13. Відношення до місцевості, де знайдено тіло (місцевий чи приїждий).
14. Місце перебування до знайдення тіла.

15. Події у житті загиблого, які передували його смерті (вживання алкоголю, наркотиків, вживання їжі, статеві стосунки, гігієнічні та інші процедури, відвідання певних міст, зустрічі, відправлення кореспонденції, телефонні та мобільні дзвінки, наявність мобільних засобів зв'язку та накопичувальних електронних засобів (планшети, ноутбуки, флешки тощо).

Приблизний перелік розшукових дій по встановленню особи невідомого загиблого.

Якщо особа загиблого невідома, а його труп придатний до впізнання і не розклався:

– Опитати місцевих громадян, які знайшли труп, та опинились на місці проведення огляду місця події з метою отримання відповідей на питання чи не знає хто загиблого?

– Зафіксувати зовнішність загиблого і його фізичні дані (стать, вік, зріст, особливості статури, стрижку волосся і т.д.) Описати, сфотографувати труп. При необхідності виготовити намальований портрет, зняти посмертну маску.

– Встановити одяг та взуття які були на загиблому, які речі та предмети знаходились при загиблому.

Зберегти та дослідити знайдене:

а) чи відповідає одяг розмірам та санітарному стану тіла, чи належать знайдені речі та предмети, судячи зі слідів на них, загиблому. Огляньте речі, призначте необхідні експертизи;

б) перевірте, чи немає біля трупу, в кишенях одягу, в речах яких-небудь документів, предметів, пилу та ін., на підставі яких можна судити про особу загиблого, місце його проживання, роботу, зв'язки, місця перебування. Огляньте вказані речі та призначте необхідні експертизи;

в) встановіть, де були виготовлені та продані речі, знайдені у загиблого, чи не були вони викрадені? Призначте товарознавчу експертизу, зробіть необхідні запити. Використовуйте інформацію стосовно особи загиблого та місць його можливого перебування;

г) перевірте, чи не ремонтувались виявлені речі, для цього огляньте їх за участю спеціалістів. З'ясуйте, де, коли та який ремонт проводився, наскільки якісно виконаний. Використовуйте отриману інформацію для встановлення особи невідомого, та місць, які він міг відвідувати;

д) встановіть, чи нема на одязі, взутті, речах загиблого інших слідів, які можуть вказувати на його можливе місце перебування та його особу. Збережіть одяг та речі загиблого.

Огляньте тіло загиблого з метою виявлення на ньому татувань, родимих плям, каліцтв та інших ознак, що дозволяють його ідентифікувати, з цією метою встановіть:

– Який вік загиблого? Чи не страждав він на будь-які захворювання, чи не було переломів, чи не переніс за життя будь-яких хірургічних операцій, як давно і за якою методикою виконані операції, які тип, резус-приналежність, група крові загиблого. Використовуйте можливості судово-медичної експертизи трупа і виявлених при огляді предметів, що належать загиблomu. При необхідності зробіть рентгенограму.

– Чи не вказує на особу загиблого стан його зубного апарату. При необхідності вимагайте виготовлення моделей зубів і щелеп.

– Який рід занять, професія загиблого? Чи немає на руках і на інших частинах тіла слідів, за якими можна судити про рід занять, професію. Чи не вказують на рід занять, професію, предмети, виявлені поряд з трупом, мозолі на руках, наявність під нігтями сторонніх речовин, сірка з вух, вміст кишень, пил з одягу та інших предметів, що належали загиблomu? Чи немає ознак будь-якого професійного захворювання? Організуйте вилучення і дослідження названих слідів і предметів, призначте необхідні експертизи.

Встановіть, з ким спілкувався загиблий, які місця відвідав? Чи не дозволяють ці дані встановити особу потерпілого. З цією метою:

а) використовуйте для встановлення особи загиблого дані про зовнішність загиблого, його одяг, речі, сліди на взутті, волосся, т.д.;

б) чи немає алкоголю в крові, сечі, шлунку? Кількість, давність прийняття алкоголю, ступінь сп'яніння? Де загиблий придбав і розпивав спиртні напої? Вивчіть обстановку, висуньте і перевірте версії. Врахуйте місце і час вчинення злочину. Відвідайте підприємства, розташовані поблизу, використовуйте фотографії загиблого. Дайте відповідне завдання органам дізнання;

в) чи не приймав загиблий наркотики, снодійне, інші медичні препарати;

г) чи не їв перед смертю? Коли, яку їжу приймав? Дослідіть вміст шлунка. Визначте, де загиблий їв, де придбав дану їжу. Висуньте і перевірте версії;

д) чи не було статевих стосунків?

е) чи не виконував, та чи не приймав гігієнічні, косметичні, лікувальні та інші процедури? Кваліфікація та місце їх проведення;

ж) відтворіть шлях загиблого до місця злочину;

з) оцініть інформацію у сукупності, визначте місця, в яких знаходився загиблий. З'ясуйте, хто бачив його в названих місцях, чи не знають ці особи загиблого та тих громадян, з якими він спілкувався, як характеризуються останні. Дайте відповідне завдання органам дізнання, організуйте поквартирний обхід, допитайте свідків.

Перевірте, чи не було заяв про зникнення громадян того району (міста), в якому виявлено труп невідомого. Встановіть, чи немає інформації про потерпілого в спец. обліках:

а) алфавітно-дактилоскопічному обліку засуджених, затриманих та розшукуваних;

б) дактилоскопічному обліку осіб, запідозрених у вчиненні злочинів; в обліку безвісно зниклих осіб. Проконтролюйте складання та направлення в інформаційний центр карти невідомого трупа.

Перевірте інформацію за місцем події, яка може мати відношення, та дозволяє судити про особу загиблого:

а) виявлені речі, документи, що належать потерпілому;

б) неспокійного поведіння домашніх тварин;

в) чи не з'явилися в районі злочину невідомі громадяни, зовні схожі на загиблого;

г) проведення ювілеїв, урочистостей, святкувань з вживанням алкогольних напоїв і т.д.

Складіть криміналістичну характеристику загиблого (інформаційну модель). Використовуйте інформацію, дані про місце і час вчинення злочину, комунікаційних, кліматичні та інші особливості району події і результати моделювання.

Якщо даних про особу загиблого немає, але є підстави вважати, що він був місцевим жителем, пред'явіть труп і речі загиблого особам, обізнаним з місцевим населенням. Організуйте доступ громадськості до тіла. Використовуйте можливості телебачення, преси, радіо, органів дізнання, фотовітрин.

Організуйте виявлення осіб, безвісно зниклих з даного району (міста) в період, що відповідає часу злочину, для чого:

а) Виявіть осіб, які не з'явилися на роботу, в навчальний заклад, в тому числі не повернулися з відпустки, відрядження і т.д. Організуйте вивчення табелів виходу на роботу, журналів обліку відвідування, зверніться до громадськості підприємств, установ, при необхідності опитайте співробітників. Використовуйте фотографію, малюнок загиблого та його інформаційну модель;

б) Виявіть осіб, які не з'явилися на виклик у військомат, правоохоронні органи, райсобес, поліклініку, міжміський телефонний вузол та інші установи;

в) Виявіть осіб, які не з'являються тривалий час на місці свого проживання, у тому числі осіб, які звільнилися з роботи та вважаються такими, що вибули в іншу місцевість. Опитайте членів будинкових комітетів;

г) Виявіть осіб, які не з'явилися на реєстрацію та посадку в літак, особливо осіб, яким продані авіаквитки;

д) Виявіть осіб, які не з'явилися в установи організованого набору робітників для виїзду за місцем нової роботи;

е) Виявіть осіб, які не з'явилися на пошту, в Держбанк за отриманням пенсії;

ж) Виявіть осіб, які не одержують тривалий час на пошті переказані їм гроші, посилки, бандеролі, а також кореспонденцію, адресовану до запитання;

з) Перевірте осіб які, не забирають тривалий час кореспонденцію з поштових скриньок;

і) Перевірте осіб, які не отримали виготовлені на замовлення костюми, сукні, протези, медикаменти, окуляри та інші речі;

к) Перевірте осіб, які не отримують паспортів з переоформлення;

л) Перевірте осіб, які були виписані з будинкових книг ким-небудь іншим.

Якщо є підстави вважати, що загиблий прибув з іншої місцевості, використовуючи наявні дані про загиблого і беручи до уваги особливості району злочину, визначте ймовірне місцеперебування потерпілого до прибуття в район злочину та обставини приїзду.

З цією метою встановіть:

а) Звідки прибув потерпілий, де проживав, працював?

б) Коли прибув в район злочину?

в) Навіщо прибув (у відрядження, на навчання, лікування, екскурсію, ювілей, в гості, проїздом в іншу місцевість та ін.)? До кого прибув (в яку організацію, установу), чи не приїхав до осіб, які ведуть сумнівний спосіб життя, та які здатні на вбивство?

г) Один або з кимось прибув в район скоєння злочину?

д) Де зупинився (в готелі, гуртожитку, у приватних осіб), що мав з собою, де знаходяться його речі?

При необхідності отримайте консультацію модельєра і перукаря про коло осіб, які носять подібний одяг, взуття, зачіску.

За допомогою працівників міліції та громадськості з’ясуйте, хто з громадян збирався приїхати з передбачуваного місця проживання, але не прибув, або приїхав один, а не разом з іншою особою, як передбачалося.

Виясніть чи не було в районі злочину інших подій які вказують на можливість зникнення когось із приїжджих, з цією метою перевірте:

- а) наявність незатребуваних багажу, речей з камери зберігання;
- б) виявлення сторонніх документів (паспортів, трудових книжок і т.п.);
- в) наявність не отриманих переказів і кореспонденції до запитання;
- г) наявність фактів залишення в готелі, гуртожитку речей (валіз) або раптовий від’їзд громадян без сплати за проживання;
- д) наявність фактів неявки на посадку транзитних пасажирів;
- е) наявність фактів раптової перерви відрядження, навчання, лікування;
- ж) наявність фактів надходження заяв про розшук громадян, які виїхали в область, де виявлено труп, і безвісно зниклих.

Використовуйте дані для встановлення особи загиблого отримані в результаті проведення наступних заходів:

- а) при необхідності виявіть і допитайте працівників транспорту і пасажирів, які бачили потерпілого. Разом з фотографією (малюнком) загиблого використовуйте знімки речей потерпілого;
- б) перевірте підприємства, готелі, гуртожитки, та виявіть квартири в яких зупиняються приїжджі при відсутності місць у готелі;
- в) проведіть поквартальний та поквартирний обхід в районах передбачуваного прибуття потерпілого;
- г) якщо є дані про осіб, до яких міг прибути загиблий, з’ясуйте, чи немає у них документів, речей потерпілого та інших слідів його перебування, та чи не надходили на їх адресу телеграми про приїзд і т.д.? Вивчіть особистість цих громадян, перевірте їх можливі мотиви замовчування про перебування у них потерпілого.

Висновки.

На основі отриманих даних соціально-демографічного плану, аналізу матеріалів судово-слідчої практики та результатів діяльності правоохоронних органів на сучасному етапі їх реорганізації дається приблизний перелік розшукових дій по встановленню особи невідомого загиблого, що значною мірою може допомогти працівникам правоохоронних органів більш успішно вести боротьбу з тяжкими злочинами проти особи, особливо з навмисними вбивствами в умовах невизначеності по так званих “гарячих слідах”.

Використана література

1. Див., наприклад, Кубрак П.М. Розробка криміналістичних характеристик є одним із напрямків удосконалення методики розслідування злочинів // Актуальні питання розслідування злочинів у сучасних умовах: тактика, методика, інформаційне забезпечення. – К., 1996. – С. 20.
2. Яблоков Н.П. Информационные основы расследования и криминалистическая характеристика преступлений. – (Гл. III. Криминалистика) / Н.П. Яблоков. – М., 1996. – С. 46-56.
3. Більш детально по цьому питанню дивись: Старушкевич А.В. Криміналістична характеристика злочинів : навч. посіб. – К. : НВТ “Правник”-НАВСУ, 1997. – 41 с.
4. Глазирин Ф.В. Криминалистическое изучение личности обвиняемого : автореф. дис. на соискание науч. степени д-ра. юр. наук / Ф.В. Глазирин. – Свердловск, 1973. – 43 с.

~~~~~ * * * ~~~~~